

چالش‌های حمایت از تولیدات داخلی با تأکید بر پیشگیری از قاچاق

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۲/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۶/۱۰

مرتضی جمشیدی *

سیده نرجس زمانی **

چکیده

از جمله مسائل مهم در یک مبارزه‌ی اقتصادی، توجه به تولیدات داخلی است. دولت‌ها برای کمک به توسعه و رشد اقتصادی کشور در جهت حمایت از صنایع داخلی به ویژه صنایع نوپا، اغلب سیاست‌های حمایتی اتخاذ می‌کنند؛ در حالی که قاچاق کالا و ورود کالاهای مشابه خارجی رقابت را برای بازار داخلی دشوار می‌سازد، حتی به تعطیلی و رکود فعالیت‌های صنعتی منجر می‌شود. در این مقاله با روش اسنادی - توصیفی به ارزیابی چالش‌های حمایت از تولیدات داخلی با تأکید بر پیشگیری از قاچاق پرداخته شده است. در پایان این نتیجه حاصل شد که از دیرباز در سیاست کیفی تقنینی ایران برای مقابله با قاچاق، تدابیر ویژه‌ای صورت گرفته است؛ اما ناکافی بودن این تدابیر و زیان‌بار بودن سرکوبی مرتکبان قاچاق کالا و ارز، مقنن را به کاربرد تدابیر پیشگیرانه سوق می‌دهد. در همین راستا فصل دوم قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، به پیشگیری از وقوع جرم اختصاص یافته است. اما کاربست این تدابیر با چالش‌های مختلفی همراه بوده که در این پژوهش به آنها اشاره شده است.

کلیدواژه‌ها: تولید داخلی، قاچاق کالا، پیشگیری از قاچاق کالا.

* معاونت قضایی، اداره کل دادگستری، استان هرمزگان، بندرعباس.

** کارمند، اداره کل دادگستری، استان هرمزگان، بندرعباس.

۱- مقدمه و بیان مسئله

بحث تولید در زندگی بشر از دیرباز قابل توجه بوده و هست. بقاء و تداوم زندگی انسان‌ها در گرو تولید بوده و با گذشت زمان حساسیت موضوع برای جوامع بشری بیش از پیش شده‌است، اما امروزه تولیدکنندگان کالا و خدمات تلاش می‌کنند با مدیریت نهادها و عوامل تولید، علاوه بر افزایش و کیفیت تولید، بازارهای داخلی و خارجی را به تسخیر خود در آوردند و برای تداوم این عمل، سایر تولیدکنندگان رقیب را - چه در داخل کشور یا خارج از آن - به روش‌های مختلف از میدان عمل خارج سازند (نبی‌رشوند، ۱۳۹۵: ۷۶).

از جمله مسائل مهم در یک مبارزه‌ی اقتصادی، توجه به تولید داخلی با همت و تلاشی مضاعف در راستای کم کردن وابستگی‌های وارداتی و تأمین نیازهای داخلی در حد توان است؛ به همین منظور تلاش جهادگونه در برنامه‌ریزی دقیق و به کارگیری نیروهای متعهد و متخصص در تولیدات، افزایش کیفیت محصولات داخلی با بهینه‌سازی دستگاه‌ها و توجه کامل و همه جانبه به همه‌ی خدمات موردنیاز در فرایند تولید از آموزش، بیمه، بهداشت، تبلیغات، بسته‌بندی، نگهداری و غیره می‌تواند در زمره‌ی این تلاش جهادگونه باشد. کالای تولید داخلی به کلیه‌ی کالا، خدمات و اقلامی اطلاق می‌شود که به عنوان محصول ساخته شده در داخل کشور، با مواد خام و عوامل تولید داخلی ساخته می‌شود. پس در فرایند تولید کالای داخلی باید به گونه‌ای عمل شود تا به لحاظ کیفیت، مابه‌ی مباحثات تولیدکننده و تأمین‌کننده‌ی نیاز مشتری باشد و به لحاظ کمیت نیز نیازهای داخلی و خارجی را فراگیرد و با محوریت مشتری‌مداری عرضه شود. با این نگاه، همه‌ی دست‌اندرکاران تولید از سرمایه‌گذار، کارفرما، کارگر و همه‌ی تأثیرگذاران بر فرایند تولید، باید در افضایش کیفیت و کمیت تولید تلاش کنند (همان: ۸۲).

برای ناکارآمد کردن تحریم‌ها باید در راستای تقویت تولید داخلی، سرمایه‌گذاری در کشور، اشتغال‌زایی، گردش سرمایه در داخل، جلوگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی، ایجاد همبستگی ملی و سرانجام مصرف بهینه گام برداشت (توفیقی و محرابیان، ۱۳۸۲: ۵۸). دولت‌ها برای کمک به توسعه و رشد اقتصادی و صنعتی کشور، غالباً سیاست‌های حمایتی اتخاذ می‌کنند. این سیاست به طور عمده حمایت از صنایع داخلی به ویژه صنایع نوپا را هدف قرار می‌دهد؛ در حالی که قاچاق کالا و ورود کالاهای مشابه خارجی - که حقوق گمرکی آنها پرداخت نشده‌است و در نتیجه قیمت پایین‌تری نیز دارد - رقابت برای صنایع را حتی در بازار داخلی دشوار می‌سازد و چه بسا به تعطیلی و رکود فعالیت‌های صنعتی می‌انجامد. این رکود می‌تواند جریان آتی سرمایه‌گذاری را دچار اختلال سازد؛ از این رو، مبارزه‌ی جدی با قاچاق کالا خود نوعی حمایت از صنایع داخلی تلقی می‌شود که می‌تواند در افزایش تولید ناخالص داخلی و رشد گسترش مبادلات - پویای اقتصادی نقش به‌سزایی ایفا کند (کهنه‌پوشی و شایان، ۱۳۹۱: ۵۲).

طبق تعریف سازمان جهانی گمرک^۱ (WCO) «قاچاق، تخلف گمرکی است شامل جابه‌جایی کالا در طول مرز گمرکی به روش مخفیانه و به منظور فرار از نظارت گمرکی.» (نوری، ۱۳۸۲: ۳). مقابله با قاچاق کالا و ارز از دیرباز در سیاست جنایی ایران و در گفتمان مقامات حکومتی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده‌است؛ به گونه‌ای که قانون مجازات مرتکبان قاچاق مصوب ۱۳۱۲، جامع‌ترین قانون مبارزه با قاچاق در بازه‌ی زمانی پیش از انقلاب اسلامی بود. هر چند اقدامات این قانون عمدتاً جنبه‌ی کیفری داشت، اما مقنن بدون ارائه‌ی تعریفی از قاچاق به جرم‌انگاری و سزادهی نسبت به مرتکبان می‌پرداخت (طالبیان و الیاسوند، ۱۳۹۳: ۵۶). تحلیل این قانون نشان می‌دهد که مقنن تمایلی نسبت به پیشگیری از جرم در معنای خاص آن ندارد، بلکه از گذر اعمال مجازات، قصد داشته‌است که به بازدارندگی لازم دست یابد. شاید دلیل این امر، عدم پیشرفت علم جرم‌شناسی در ایران و جهان بود. پس از انقلاب اسلامی نیز فرآیند پیشگیری از این پدیده و معضل چند بعدی از نظر تدابیر و زیرساخت‌های قانونی با خلأهایی مواجه بود. افزون بر اهتمام به اجرای فرمایش مقام معظم رهبری در پیشگیری از قاچاق کالا، تحولات علوم جنایی در فصل دوم قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، مقنن با تدابیری درصدد پیشگیری موقعیت‌مدار از وقوع جرم برآمد؛ نظیر شناسایی و رهگیری کالا در زنجیره‌ی تأمین، نظارت بر انبارها و مراکز نگهداری کالا، تجهیز شناورها و وسایل حمل و نقل، نظارت بر فعالیت صرافی‌ها، یکپارچه‌سازی فرآیند تجارت و الکترونیکی کردن اسناد (صیوری‌پور و صفائی، ۱۳۹۳: ۱۶۴).

براساس آمار و ارقام موجود، در سال‌های گذشته فرآیند قاچاق با وجود دستگاه‌ها و ارگان‌های مختلف مبارزه با قاچاق همواره سیر صعودی داشته‌است. قاچاق بیش از ۲۰ میلیون لیتر سوخت در روز حاکی از آن است که این پدیده زاییده‌ی شرایط و سیاست‌های اقتصادی ناسالم است. هر چند قانون جدید مبارزه با قاچاق کالا و ارز پس از تصویب ابلاغ شده، اما آمارها حاکی از آن است که واردات کالاهای قاچاق به کشور معادل ۳۴ درصد از مجموع واردات کشور طی یک سال است. به گفته‌ی کارشناسان تا زمانی که تفاوت قیمت مبتنی بر تعرفه‌های نامناسب وجود داشته باشد، قاچاق کالاهای ورودی هم وجود دارد (حقیقی، ۱۳۹۴: ۷۳). در این میان برخی معتقدند کیفیت و قیمت کالاهای داخلی، توان رقابت با کالاهای خارجی را از آن گرفته‌است؛ به همین دلیل، ممنوعیت واردات و تعرفه‌های بالا هیچ‌گاه جلوی ورود کالاهای قاچاق به کشور را نمی‌گیرد. این گروه معتقدند با تسهیل شرایط و بهبود فضای کسب و کار، قاچاق کالا به صورت نامحسوس کنترل خواهد شد. با توجه به اهمیت تولید داخلی در اشتغال‌زایی، پیشرفت اقتصادی و بهره‌وری یک کشور، توجه به عواملی که زمینه‌ی تولید داخلی را با مشکلات و موانع رو به رو می‌سازد، لازم و ضروری است. اما سابقه‌ی دیرینه‌ی مبارزه با قاچاق کالا در کشور نشان می‌دهد، هنوز تدابیر جامعی اندیشیده نشده‌است که از ایجاد و گسترش این ناهنجاری اقتصادی جلوگیری کند و با وجود قوانین متعدد و

1. World Customs Organization

وجود دستگاه‌های مختلف مبارزه با قاچاق کالا، همچنان اشکال مختلف این معضل اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی نیز در کشور وجود دارد (محسنی، ۱۳۸۹: ۱۰). عدم ثمربخش بودن برخوردهای قضائی، تدابیری را در زمینه‌ی راهکارهای فرهنگی، پیش‌گیرانه و ایجاد شغل در کاهش قاچاق می‌طلبد. بنابراین، در پژوهش حاضر هدف بررسی چالش‌های پیش روی در اعمال قانون پیشگیری از قاچاق و در نهایت بهبود شرایط تولید داخلی از طریق برخورد قاطعانه و قانونی با قاچاق است.

۱- اهمیت موضوع

بسیاری از اقتصاددانان معتقدند که قاچاق کالا نوعی ناهنجاری و آشفتگی اقتصادی است. زمانی که این پدیده ظهور می‌یابد چرخه‌ی تولید، توزیع و مصرف به عنوان حلقه‌ی بنیادین فعالیت‌های اقتصادی دچار آسیب می‌شود، در نتیجه به فقدان انضباط و شفافیت در نظام گردش کالا و خدمات می‌انجامد که این امر به نوبه‌ی خود، یکی از مهم‌ترین مشکلات در فرآیند مبارزه با قاچاق کالا به شمار می‌رود. کارشناسان بر این باورند که با اصلاح نظام توزیع کالا و خدمات به عنوان مجموعه فرآیندهای موجود بین تولید تا مصرف، به برقراری انضباط در بازار و شفافیت در نظام گردش کالا کمک شایانی می‌شود و از قاچاق کالا در شبکه‌ی توزیع ممانعت خواهد شد؛ از این رو، کالاها زمانی وارد چرخه‌ی توزیع و عرضه‌ی کشور می‌شود که حتماً از مبادی رسمی گمرکی عبور کرده باشد (طالبیان و یاسوند، ۱۳۹۳: ۶۳).

ایران اینک به دلیل داشتن ۱۵ استان مرزی و ۱۵ کشور همسایه، مرزهای جغرافیایی مناسبی برای قاچاق غیرقانونی دارد (کهنه‌پوشی و شایان، ۱۳۹۱: ۵۳). شهرستان بندرعباس نیز در خط مرزی جنوب کشور با وسعت ۲۷۳۱۶ کیلومتر مربع، یکی از مناطق مهم در اقتصاد کشور است؛ به همین نسبت نیز امکان قاچاق در آن وجود دارد (سیاره و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲۱). کمبود واحدهای صنعتی و تولید خصوصی در این شهرستان، همچنین کم‌بازده بودن زمین‌های کشاورزی این مناطق، شرایط خاص آب و هوایی، فقدان مکانیزه و تخصصی شدن شغل‌هایی مانند ماهیگیری در این استان، همواره موجبات رشد میزان بیکاری را فراهم کرده است. از سوی دیگر سبب شده بخشی از مردم به امرار معاش از طریق تردهای غیرقانونی در مرز و قاچاق کالا گرایش یابند. آنچه مشخص است با شناسایی دقیق ظرفیت‌ها، امکانات و استعدادهای بالقوه‌ی این منطقه و تهیه‌ی طرح توسعه‌ی متوازن مرزنشینان و اجرای پروژه‌های اشتغال‌زایی، می‌توان ساکنان مرزی را به سوی فعالیت‌های اقتصادی سالم جذب کرد و ضمن کاهش میزان بیکاری، از حجم قاچاق کالا نیز کاست.

۲- مبانی نظری

۱-۲- قاچاق

قاچاق به معنای ربودن، عملی پنهانی و گریزان بودن است. در اصطلاح گمرکی نیز به عنوان تقلب در نقل و انتقال کالا بدون پرداخت عوارض گمرکی و سود بازرگانی

محسوب می‌شود. بدیهی است هر کالایی که وارد کشور شود و معاملات آن به صورت غیر قانونی از سوی دولت ممنوع باشد، قاچاق تلقی می‌شود. غالباً قاچاقچیان کالاها را به صورت غیرقانونی و بدون کسب مجوز دولت و پرداخت حقوق گمرکی وارد، صادر یا حمل و نقل می‌کنند. در این زمینه، کلیه فعل و انفعالات و تحرکات به صورت کاملاً مخفی و غیرقانونی سامان‌دهی شده‌است و به دور از منظر نهادهای مجری قانون، به صورت مخفیانه و بدون پرداخت حق و حقوق دولت انجام می‌شود. در واژه‌های حقوقی نیز قاچاق به معنی حمل و نقل کالا از محلی به محل دیگر، از یک نقطه تا چند نقطه به خارج یا داخل کشور است. بدیهی است که این اقدامات، ناقض قانون است. قاچاق انواع مختلفی دارد که مهم‌ترین آن به شرح ذیل است:

- قاچاق ارز، کالای گمرکی و تجاری و به ویژه انواع کالاهای استراتژیک همانند فرآورده‌های نفتی؛

- قاچاق سلاح و مهمات و ابزارهای جنگی و آتش‌زا به ویژه از نوع کوچک؛
- قاچاق آثار ملی و عتیقه‌جات قدیمی؛
- قاچاق مواد مخدر و دخانیات به خصوص از نوع نسل جدید و روان‌گردان؛
- قاچاق انسان و آدم‌ربایی (دودانگه، ۱۳۸۷: ۲).

آنچه امروزه به جرم اقتصادی مشهور شده، متضمن لطمه‌ی شدید به نظام اقتصادی هر کشور و نظام اقتصادی بین‌المللی یعنی چرخه‌ی تولید، توزیع، حمل و نقل، مصرف و پول است. لذا در دهه‌ی اخیر، سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد و اتحادیه‌ی اروپا نیز در این خصوص، سیاست جنایی افتراقی با گرایش سخت‌گیرانه پیش‌بینی کرده‌اند. از آنجایی که مصادیقی از این جرایم مانند پول‌شویی و جرایم زیست محیطی جنبه‌ی جهانی یافته‌اند، به نظر می‌رسد که نظام حقوقی کشورهای مختلف در پرتو معاهدات بین‌المللی از جمله کنوانسیون مریدا، به سمت نوعی همگرایی در پیشگیری و مبارزه با این گونه بزهکاری گام بر می‌دارند. این رویکرد چه در بعد جرم‌شناختی و چه در بعد کیفری از چند سال پیش به این سو، در گفتمان مسئولان قضایی، اجرایی و تقنینی کشور مشهود است؛ به ویژه در قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد به دلیل تمرکز بر پیشگیری وضعی - فنی، قانون مجازات اسلامی به دلیل خارج ساختن این جرایم از شمول تعویق، تعلیق و مرور زمان و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (شمس‌ناتری و مصطفی‌زاده، ۱۳۹۴).

۲-۲- پیشگیری از قاچاق کالا و ارز

مقابله با قاچاق کالا و ارز از دیرباز در سیاست جنایی ایران و در گفتمان مقامات حکومتی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده‌است؛ به گونه‌ای که قانون مجازات مرتکبان قاچاق مصوب ۱۳۱۲، جامع‌ترین قانون مبارزه با قاچاق در بازه‌ی زمانی پیش از انقلاب اسلامی بود، هر چند اقدامات آن عمدتاً جنبه‌ی کیفری داشت. در این قانون، مقنن بدون ارائه‌ی تعریفی از قاچاق به جرم‌انگارینسبت به مرتکبان و سزا دادن آنها می‌پردازد. تحلیل این قانون نشان می‌دهد که مقنن تمایلی نسبت به پیشگیری از

جرم در معنای خاص آن ندارد، بلکه از گذر اعمال مجازات قصد داشته‌است که به بازدارندگی لازم دست یابد. شاید دلیل این امر، عدم پیشرفت علم جرم‌شناسی در ایران و جهان بود.

پس از انقلاب اسلامی نیز به رغم اقدامات متعدد صورت گرفته از سوی نهادهایی چون «ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز»، فرآیند پیشگیری از این پدیده و معضل چند بعدی از نظر تدابیر و زیرساخت‌های قانونی با خلأهایی مواجه بود. افزون بر اهتمام به اجرای فرمایش مقام معظم رهبری در پیشگیری از قاچاق کالا، تحولات علوم جنایی و فناوری‌های نوین از یک سو و الحاق به کنوانسیون‌های بین‌المللی از سوی دیگر، بسترهای لازم را برای تحول در مقررات این حوزه فراهم ساخت. بدین سان مجلس شورای اسلامی بر آن شد تا نظام مبارزه با قاچاق کالا و ارز را از حالت آیین نامه‌ای خارج کند و به آن اعتبار قانونی بخشد. لذا لایحه «مبارزه با قاچاق کالا، ارز، ریتال و اوراق بهادار»، در مجلس شورای اسلامی مطرح شد. پس از اصلاحات متعدد لایحه، در تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۳ «قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز» مشتمل بر ۷۷ ماده و ۷۹ تبصره طی ۱۰ فصل، با اتخاذ تدابیری کیفری (ماهوی و شکلی) و غیر کیفری به تصویب رسید (بیرامی، ۱۳۸۹: ۵).

به این ترتیب، مقنن با اعتقاد به اینکه صرف استفاده از ابزارهای زرادخانه‌ی کیفری راهکار صحیحی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز نیست، در اقدامی نوین و بی‌بدیل در قوانین داخلی ایران، فصل دوم را که طولانی‌ترین فصل قانون نیز هست، به پیشگیری از قاچاق اختصاص داده‌است. مدیریت پیشگیری از قاچاق کالا تا قبل از ابلاغ قانون مذکور، بر عهده «ستاد مرکزی قاچاق کالا و ارز» بود. با لازم‌الاجرا شدن قانون، مدیریت مبارزه با جرم از مدیریت پیشگیری از جرم تفکیک و در ماده‌ی ۴ قانون مقرر شد که «به منظور هماهنگی و نظارت بر اجرای وظایف مندرج در این فصل، ستاد می‌تواند حسب مورد کارگروه‌های کارشناسی از قبیل کارگروه پیشگیری از قاچاق کالا و ارز متشکل از نمایندگان دستگاه‌های عضو، ستاد تشکیل دهد.» همچنین مطابق تبصره‌ی یک ماده‌ی ۴، «معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه‌ی قضائیه»، مسئولیت کارگروه پیشگیری از قاچاق کالا و ارز را برعهده دارد. در سطح استان‌ها نیز مسئولیت کارگروه مذکور، به معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری‌ها سپرده شده‌است. در فصل دوم قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز نیز مقنن با تدابیری در صدد پیشگیری موقعیت‌مدار از وقوع جرم است؛ نظیر شناسایی و رهگیری کالا در زنجیره‌ی تأمین، نظارت بر انبارها و مراکز نگهداری کالا، تجهیز شناورها و وسایل حمل و نقل، نظارت بر فعالیت صرافی‌ها، یکپارچه‌سازی فرآیند تجارت و الکترونیکی کردن اسناد (صفاری، ۱۳۹۰: ۱۲).

۳- جایگاه علت‌شناسی و پیشگیری از جرایم قاچاق کالا و ارز

یکی از جرایمی که امنیت کشورها را آشکارا، مستقیم و طولانی‌مدت خدشه‌دار کرده، قاچاق کالا است. طی سال‌های گذشته، پدیده‌ی قاچاق به صورت معضلی جدی

و تهدید کننده در اقتصاد کشور درآمده و اینک نیز از جمله موانع اصلی رسیدن به اهداف برنامه‌ی توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی کشور است. اما در هر سه بخش دولتی، خصوصی و تعاونی کشور، قاچاق کالا مسبوق به سابقه بوده و این امر مبارزه‌ی جدی را با این پدیده‌ی شوم دشوار و پیچیده کرده‌است. جلوگیری از ورود و خروج کالای قاچاق به کشور به منظور حمایت از صنایع داخلی، افزایش سرمایه‌گذاری مولد و اشتغال، کاهش فقر، افزایش درآمدهای مالیاتی و گمرکی، مقابله با اخلال در سیاست‌های تجاری و مالی دولت، جلوگیری از به هدر رفتن هزینه‌های کنترلی مرزها، جلوگیری از به هدر رفتن یارانه‌ها و ... ضرورتی انکارناپذیر بوده و قاطعیت در برخورد قانونی با ایادی سازمان‌یافته‌ی قاچاق، امری است لازم؛ چرا که مضرات قاچاق فقط به موضوعات فوق محدود نمی‌شود بلکه موضوعات مهمی همچون مذهب، فرهنگ، امنیت و ... را نیز دربر می‌گیرد (توکلی، ۱۳۹۱: ۳۴).

۴- اهرم‌هایی برای رشد تولیدات ملی

امروزه اقتصاددانان بر این باور متفقند که وجود تصمیم‌سازانی چون نهادهای کارآمد پولی و مالی و یک سیستم قضایی کارآمد - که «قواعد بازی» معاملات اقتصادی مردم را رقم می‌زند و رفتار روزمره‌ی کسب و کار آنها را شکل می‌دهد - برای داشتن رشد تولید ملی بالا و پایدار حیاتی‌اند. وجود نهادهای قوی در جهت حمایت از حقوق مالکیت‌ها و ساز و کار اجرای قراردادهای، بهترین کمک یار بسط و توسعه‌ی سرمایه‌گذاری‌ها و کارآیی و حمایت عقلانی از دو عامل کلیدی کار و سرمایه در جامعه است، ولی بیشتر کشورهای در حال توسعه از داشتن نعمت نهادهای لازم و کارآمد محروم‌اند و تغییر و تحول در نهادهای جامعه فرایندی سخت، مشکل و کند است. بسیاری از کشورهای در حال توسعه با وجود ضعف‌های نهادی، توانسته‌اند به رشد اقتصادی بالا و پایداری خوبی دست یابند. کشورهایی که صاحب رشد شتابان ملی هستند، اجازه نداده‌اند ضعف نهادی کشورشان مانع تحقق اهداف کلان اقتصادی همچون اشتغال بالا و تورم پایین شود. دومین عامل، تحول در ترکیب صادرات آنها بوده؛ یعنی صادرات مصنوعات کارخانه‌ای در آن کشورها موتور رشد صادرات آنها بوده‌است. نامیزانی نرخ ارز و بیش ارزش داشتن آن، رشد کمتری برای این کشورها رقم زده بود. جلوگیری از ارزش اضافی پول ملی، در رقابت‌پذیری محصولات کارخانه‌ای آنها نقش مهمی داشته‌است. کشورهایی که صاحب رشد شتابان در تولید ملی هستند، از دولت کوچک‌تر و سیاست‌های مالی محتاطانه و دوراندیش‌تر بهره‌مند بودند و در نهایت نسبت به سایر کشورها، نرخ تورم کمتری را تجربه کرده‌اند (آقایی‌بجستانی و مرادی‌حقیقی، ۱۳۹۱: ۷۲).

۵- روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش اسنادی-توصیفی^۱ استفاده شده و در تعریف آن چنین آمده است: پژوهش اسنادی بر مبنای استفاده از اسناد و مدارک است و زمانی کاربرد دارد که آن تحقیق، مرتبط با پدیده‌های موجود باشد و محقق درصدد شناسایی تحقیقات قبلی در زمینه‌ی آن موضوع برآمده باشد، یا آنکه پژوهش، نیاز به استفاده از اسناد و مدارک را ایجاد کند و در اصطلاح، محقق قصد داشته باشد در یک زمینه‌ی خاص، مأخذیابی کند (ساروخانی، ۱۳۸۸: ۲۲).

برای نیل به این هدف، در ابتدا برخی قوانین و مقررات مرتبط با موضوع به صورت اسنادی مطالعه شد که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

- متن قانون مبارزه با قاچاق ارز و تقاضا؛
- تفسیر قانون مبارزه با قاچاق ارز و تقاضا؛
- قانون نظام صنفی کشور؛
- قانون امور گمرکی.

در تعریف روش توصیفی چنین آمده است: در تحقیقات توصیفی^۲ محقق در پی چگونگی موضوع است اینک پدیده، متغیر، شیء یا مطلب در چه وضعیتی هستند. در این روش محقق صرفاً به کشف و تصویرسازی ماهیت، ویژگی‌ها و وضعیت موجود موضوع و مسئله‌ی تحقیق می‌پردازد (امیری، ۱۳۹۵: ۱۱۲).

در این پژوهش، ابتدا مطالب براساس روش اسنادی جمع‌آوری و پس از دسته‌بندی به خصوص دسته‌بندی مقررات مربوط به قوانین موجود در حمایت از تولید داخلی، قوانین پیشگیری از قاچاق ارز و کالا و در نهایت ضعف‌های اجرایی فصل دوم قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در پرتو پیشگیری انجام شد. بر همین اساس، ابتدا محتوای این تدابیر از منظر جرم‌شناسی پیشگیری تحلیل و در ادامه، چالش‌های به کارگیری در تدابیر پیشگیری از وقوع جرم بررسی خواهد شد.

۶- چالش‌های قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

بسیاری از کالاهایی که طبق آمار اعلامی کشورها به مقصد ایران صادر می‌شود، ممکن است به مناطق آزاد تجاری-صنعتی یا به مناطق ویژه‌ی اقتصادی کشور حمل شود، اما به عنوان صادرات به کشور ایران ثبت و اعلام می‌شود. بدیهی است کالاهای وارده به مناطق آزاد و ویژه، عموماً یا در همان مناطق مصرف می‌شود، یا اینکه به تدریج با ارزش افزوده یا بدون این ارزش به سرزمین اصلی (یا حتی سایر کشورها) صادر می‌شود؛ بنابراین، فاصله‌ی زمانی صدور کالا از مبدأ اولیه (کشور صادرکننده کالا به ایران) تا رسیدن آن به گمرک‌های کشور و در نهایت ترخیص وارداتی آن، قابل مقایسه با یکدیگر نیست و مقایسه‌ی آمار صادرات کشورها با آمار واردات رسمی آن، خطای فقدان تطابق زمانی دارد. علاوه بر موارد یادشده، برخی کالاهای صادراتی

1. Documentary Research
2. Descriptive method

که به مقصد یک کشور حمل می‌شود بنا بر درخواست صاحبان کالا تغییر مقصد می‌دهد، یا با واسطه از طریق سایر کشورها، به مقصد ثبت شده در اسناد کشور مبدأ وارد می‌شود.

ادعا شده است قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی موضوع ابلاغیه مورخ ۱۳۹۲/۱۰/۲۹ مقام معظم رهبری مغایر قلمداد شده؛ علاوه بر این، با شرایط اقتصادی روز نیز نامنطبق دانسته شده است، صرف نظر از اینکه مشخصاً بیان نفرموده‌اند که کدام یک از احکام و مواد قانون مورد بحث با سیاست‌های کلی مورد اشاره مغایرت دارد، با مطالعه‌ی اجمالی ق.م.ب.ق به خصوص فصل دوم آن که به پیشگیری از قاچاق پرداخته است، ملاحظه می‌شود شفاف‌سازی اقتصادی و سالم‌سازی آن از طریق راه‌اندازی سامانه‌های نرم‌افزاری هوشمند، یکی از مهم‌ترین نوآوری‌های قانون مزبور است که در صورت اجرای مطلوب آن، آثار مثبت این شفافیت در فرایند تجارت قانونی انکارناپذیر است. ضمن اینکه امکان پایش با ضریب خطای بسیار اندک و تفکیک سره از ناسره، به ترغیب هر چه بیشتر فعالان اقتصادی برای بهبود فضای کسب و کار منجر خواهد شد. بدیهی است مبارزه با قاچاق کالا و ارز، یکی از اهرم‌های اساسی تحقق اقتصاد مقاومتی مورد نظر مقام معظم رهبری است؛ به گونه‌ای که حاصل مبارزه‌ی قانونمند با قاچاق کالا هم حمایت از تولیدات داخل و هم کمک به وصول عایدات دولت را در پی خواهد داشت. در ادامه ایراداتی که بر این قانون گرفته شده است (شریعت و عیوضخانی، ۱۳۸۷: ۶۱) نیز شرح داده می‌شود.

بر اساس محاسبات انجام شده، میانگین برآورد ورودی و خروجی حجم کالای قاچاق در سال ۹۲ معادل ۲۵ میلیارد دلار، در سال ۹۳ معادل ۱۹.۸ میلیارد دلار و در سال ۹۴ معادل ۱۵.۵ میلیارد دلار بوده است. در این برآوردها، میزان و حجم قاچاق ورودی و خروجی از کشور در نظر گرفته شده که برای سال ۹۵، این دو مؤلفه به ترتیب ۱۲.۱ میلیارد دلار و نیم‌میلیارد بوده؛ این در حالی است که در سال‌های ۹۲، قاچاق با ۱۷.۲ میلیارد دلار ورودی و ۷.۸ میلیارد دلار خروجی، روند رو به کاهشی داشته است. البته ذکر این امر لازم است که حجم بالای قاچاق خروجی در آن سال، به دلیل افزایش ناگهانی قیمت حامل‌های انرژی و سوخت در بازارهای بین‌المللی بود که سبب شد حجم قاچاق سوخت در کشورمان به نحو خیره‌کننده‌ای افزایش یابد. قاچاق پوشاک بیشترین حجم قاچاق را به خود اختصاص می‌دهد و طلا و مصنوعات طلا، لوازم آرایشی و بهداشتی و تلفن همراه در رده‌های بعدی قرار دارد. یکی از دلایل عمده‌ی حجم زیاد قاچاق در سال ۱۳۹۲، وجود تحریم‌ها علیه ایران بود که امکان مبادلات ارز را در سیستم بانکی به حداقل رسانده بود (ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ۱۳۹۵). از دیگر دلایل این امر، فقدان سیستم‌های مکانیزه و تجهیزات کنترلی بود که امکان نظارت بر تردد کالا را به حداقل ممکن می‌رساند. در سال‌های اخیر با اصلاح قوانین و مقررات، ارائه‌ی تسهیلات به شرکت‌های تولیدی برای ایجاد تسهیل و تسریع در امر تجارت، راه‌اندازی سامانه‌ی جامع گمرک و پنجره‌ی واحد تجارت فرامرزی، امکان نظارت

و کنترل ورود و خروج کالا توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران افزایش یافته‌است. به کارگیری فناوری‌های نوین نرم‌افزاری و سخت‌افزاری و مکانیزه شدن سیستم‌های موجود در پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا و ارز جایگاهی ویژه یافت که می‌توان به وسیله‌ی آنها با کنترل وضعیت‌های مشرف بر ارتکاب جرم، خطر دستگیری و کشف جرم را ارتقا داد و به نوعی اسباب انصراف مجرمین را فراهم ساخت. مأمورین پلیس و واحدهای وابسته به نیروی انتظامی، مأمورین گمرک و مجموعه‌های حراستی فرودگاه‌ها و اماکن مشابه و ... به عنوان نیروی انسانی، با استفاده از فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی و دستگاه‌های الکترونیکی همانند دوربین‌های مخفی، رادارها، ردیاب‌ها، هشدار دهنده‌ها و ارتباطات دیجیتالی و برخط شدن بسیاری از امور، همگی برای پیشگیری از وضعی به کمک آمده‌اند تا زمینه‌ی جلوگیری از بروز تخلفات را فراهم سازند و در نهایت، خطر قاچاق کردن را افزایش دهند و این پدیده را کم‌رنگ کنند. به علاوه، توسعه‌ی نظارت گمرکی بر فعالیت‌های تجاری و بازرگانی مناطق آزاد، بازارچه‌های مرزی و سایر مبادی ورودی و خروجی به خصوص مرزهای دریایی و استان‌های قاچاق خیز از طریق ایجاد امکانات و تجهیزات الکترونیکی، مثل نصب دوربین‌های مدار بسته در محوطه‌های ارزیابی گمرکات مسافری و فرودگاه‌ها و وجود دستگاه‌های ایکس ری در معابر رسمی، احتمال شناسایی و دستگیری افرادی که قصد دارند حتی کالاهای قاچاق کم حجم را به دور از چشم مأمورین وارد یا خارج کنند، افزایش می‌دهد و رفتار، حرکات و اقدامات این افراد را تحت نظر می‌گیرد. همچنین نصب دستگاه‌های راداری سطحی در مرزهای دریایی برای شناسایی قایق‌های تندرو حامل کالا و شناورهای مشکوک نیز از نمونه‌های دیگر به کارگیری فناوری‌های جدید است که ضمن محاسبه‌ی موقعیت، جهت حرکت و سرعت هدف، به یگان‌ها در کشف هدف‌های سطحی در دریا کمک می‌کند و به وسیله‌ی آن می‌توان در یک نقطه از ساحل، کلیه‌ی تحرکات و تردهای شناورها را زیر نظر گرفت و با یافتن مسیر حرکت و سرعت آنها، موارد مشکوک یا موارد حامل کالای قاچاق را شناسایی و تعقیب کرد (شریعت و عیوضخانی، ۱۳۸۷: ۲۹۳).

پیش از سال ۱۳۹۲، در هیچ یک از گمرک‌های کشور هیچ گونه سیستم کنترل هوشمند وجود نداشت و کل تجهیزات کنترلی (دستگاه ایکس‌ری)، فقط به سه دستگاه در کل کشور محدود شده بود. همه‌ی فرایندها به روش‌های سنتی و از طریق تبادل اسناد کاغذی صورت می‌گرفت. این اسناد همواره مورد جعل و سوء استفاده‌ی گسترده قرار می‌گرفت و به کاهش امکان نظارت منجر می‌شد. ذکر این نکته ضروری است که پروانه‌های گمرکی بارها با جعل و تغییر در محتوا، برای اثبات ورود کالا از مبادی رسمی در اختیار دستگاه‌های نظارتی قرار می‌گرفت و بدین ترتیب با کاهش ریسک ناشی از قاچاق، سودجویان با اطمینان خاطر به واردات کالا از مبادی رسمی می‌پرداختند و جعل اسناد می‌کردند. اکنون با ایجاد بسترهای تبادل اطلاعات با سایر سازمان‌ها، امکان استعلام بر خط (آنلاین) اسناد گمرکی توسط نیروی

انتظامی در هر لحظه میسر است و پروانه‌ی الکترونیک در نخستین استعمال مستهلک می‌شود. از دیگر اقدامات انجام شده، دریافت الکترونیک اطلاعات اسناد ریشه است. تا پیش از این، اطلاعات اسناد به صورت کاغذی در اختیار گمرک قرار می‌گرفت، در نتیجه افراد با تغییر در ماهیت اطلاعات و جعل اسناد به واردات کالاهای ممنوع و مشروط می‌پرداختند. از دیگر اقدامات به عمل آمده، کنترل و نظارت بر ورود و خروج ارز از طریق واردات و صادرات کالا است. در سال‌های گذشته مبالغ ارزی بسیاری به ورود کالا اختصاص می‌یافت؛ در حالی که هیچ‌گونه کالایی از محل ارز تخصیص یافته به کشور وارد نمی‌شد (طالبیان و الیاسوند، ۱۳۹۳). اما روند قاچاق کالا در سال ۹۶ نسبت به سال ۹۵، روند رو به افزایشی داشت.

معضلات و مشکلاتی در به کارگیری یا توسعه‌ی این فناوری‌ها و تجهیزات مکانیزه کردن سیستم‌ها وجود دارد که از همه مهم‌تر می‌توان به اعمال تحریم کشورهای صاحب تکنولوژی و ممانعت آنها از انتقال فناوری‌های موصوف به کشور نام برد. علاوه بر این، قیمت بسیار زیاد برخی از تجهیزات فنی، ضعف در پشتیبانی و خدمات پس از فروش محصولات توسط شرکت‌های خارجی فروشنده، ضعف در استفاده و به کارگیری بعضی از تجهیزات خریداری شده یا محدود بودن کارشناسان خبره برای بهره‌برداری از امکانات موجود، مناسب نبودن بستر ارتباطات ماهواره‌ای و اینترنتی بین مبادی گمرکی و سایر مراجع همکار مثل ناجا، ضعف در توسعه‌ی تجارت الکترونیک در کشور و مواردی از این قبیل است که به شیوع تخلفات نیروی انسانی و سوء استفاده‌ی قاچاقچیان منجر شده است. با هوشمندسازی ورود اطلاعات که هدف آن رهگیری تخلفات و قاچاق گمرکی بوده است، اطلاعات اظهار شده یا اطلاعات مانیسف و بارنامه‌ی الکترونیکی تطبیق و تقاطع‌گیری می‌شود و در مواردی که این اسناد با اسناد ترخیص مطابقت ندارد، سیستم باید به صورت خودکار قفل شود؛ حال آنکه در واقعیت به این صورت نیست و در مواردی که اسناد بی‌ارتباط هم در سیستم بارگزاری شده، سیستم آن را تأیید کرده است.

اجرا و بهره‌برداری از سامانه‌ی شناسایی کالای قاچاق را نیز دلیلی بر نگاه امنیتی و انتظامی به فرایند ورود و خروج کالا و ارز دانسته است (تبصره‌ی ۳ ماده ۵)؛ حال آنکه با دقت در این مصوبه ملاحظه می‌شود که در قانون مورد بحث دو نوع سامانه پیش‌بینی شده است؛ نوع اول سامانه‌ی نرم‌افزاری جامع یکپارچه‌سازی و نظارت بر فرایند تجارت است که به موجب ماده‌ی ۶ قانون، وزارت صنعت و معدن و تجارت موظف گردیده است با همکاری ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، گمرک و سایر دستگاه‌های ذیربط نسبت به تهیه و راه‌اندازی آن اقدام کند. بدیهی است این سامانه به دور از هرگونه نگاه و مداخله‌ی دستگاه‌های امنیتی ایجاد خواهد شد. نوع دوم سامانه‌ی شناسایی و مبارزه با کالای قاچاق است که با توجه به ماهیت موضوع، متولی ارائه‌ی طریق و چگونگی اجرای این سامانه، وزارت اطلاعات است. هر چند در این مورد نیز مقرر شده تا این اقدام با همکاری وزارتخانه‌های صنعت، معدن و

تجارت، امور اقتصادی و دارایی، گمرک، بانک مرکزی و سایر دستگاه‌های ذی ربط انجام پذیرد. کاملاً واضح است که آنچه در این تبصره مدنظر قانونگذار بوده، استفاده توأم از کارشناسی دستگاه‌های اقتصادی و دستگاه‌های مسئول مبارزه با قاچاق است و به هیچ وجه این امر نگاه امنیتی به این موضوع را نشان نمی‌دهد.

یکی از فرآیندهایی که می‌تواند جلوی تخلفات گمرکی را بگیرد، انعقاد توافق‌نامه‌های بین‌المللی است که بین دولت‌ها صورت می‌گیرد. اگر بین ایران و کشورهای مبدأ توافق‌نامه‌هایی صورت گیرد، فرآیند اظهار قبل از ورود اگر براساس اسناد بین‌المللی عملیاتی و موافقت‌نامه‌ها به طور جدی دنبال شود و در صورت بروز تخلف، کشور متخلف جریمه شود، این امر به کاهش قاچاق و تسهیل تجارت منجر خواهد شد. گمرک از طریق به کارگیری دستگاه‌های ایکس‌ری می‌کوشد همه‌ی کانتینرهای را که وارد بنادر مهم از جمله‌ی شهیدرجایی (بندرعباس) می‌شود، کنترل کند. بر اساس این سیستم، هدف کنترل کلیه‌ی کالاهایی است که با نظارت گمرک وارد کشور می‌شود. اما دستگاه‌های ایکس‌ری فقط جنس و موارد کالاها را مشخص می‌کند و در صورتی که از یک کالا چندین جنس با قیمت‌ها و کیفیت‌های مختلف در بازار وجود داشته باشد، این سیستم به طور دقیق آن را مشخص نمی‌کند و فقط نوع کالا را نشان می‌دهد. این مسئله تحت‌تأثیر فقدان ارتباط با اتاق‌های بازرگانی کشورهای مبدأ نیز است.

یکی دیگر از چالش‌ها، فاصله‌ی زمانی صدور یک کالا از کشور مبدأ و ترخیص همان کالا از گمرک کشور مقصد (ایران) است؛ به طور مثال، کالایی که بهمن یا اسفند سال ۹۵ از یک کشور خاص به مقصد ایران صادر شده، بر حسب نوع حمل و نقل (زمینی، هوایی و دریایی) نیز ممکن است چند ماه طول بکشد تا به مقصد (ایران) برسد. همچنین ممکن است سه تا چهار ماه بعد از رسیدن به گمرک‌های مقصد (مثلاً اردیبهشت یا خرداد ۱۳۹۶)، برای ترخیص از گمرک‌های کشور اظهار شود؛ بنابراین، فقدان انطباق بازه‌ی زمانی تحقق صادرات در کشور مبدأ با تحقق ترخیص واردات در کشور مقصد - که مبنای آمار واردات هست - نیز یکی دیگر از خطاها در محاسبات مربوط به شمار می‌رود.

نتیجه‌گیری

در مورد قاچاق کالا، پیش از این سخن از پیشگیری این قاچاق با استفاده از تدابیر سنتی نظیر حفر خندق، نصب سیم خاردار، ایجاد حائل‌های مرزی، کنترل انسانی و کشیدن دیوار بود. با تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، فصل دوم قانون به پیشگیری از جرم اختصاص یافت. در این فصل مقنن با اتخاذ تدابیری که عمدتاً رویکردی موقعیت‌مدار دارد، درصدد پیشگیری از قاچاق کالا و ارز برآمده‌است. امروزه با اینکه لزوم اتخاذ تدابیر سنتی زیر سؤال نرفته، اما استفاده از ابزارهای فرصت‌زدای مبتنی بر فناوری بیشتر شده‌است. لذا در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ نیز مشاهده می‌شود که «پیشگیری وضعی فناوریانه» بر سایر تدابیر

پیشگیرانه وضعی به نحو محسوسی غلبه دارد. لذا مقنن از گذر برنامه‌هایی با کارکرد یکپارچه‌سازی اطلاعات، الکترونیکی کردن اسناد و نظارت فناوریانه بر مبادی ورودی و خروجی و مسیرها، درصدد پیشگیری از قاچاق کالا است. بررسی تدابیر پیشگیرانه‌ی فوق نشان می‌دهد که این تدابیر، عمدتاً بر پایه‌ی افزایش تلاش و خطر ارتکاب جرم قابل تحلیل هستند. هر چند این روش‌ها در برخی موارد هم‌پوشانی دارد، لذا امکان خلط هر یک از تدابیر با دیگری وجود دارد. اما بسیاری از ایراداتی که به قانون مبارزه با قاچاق ارز و کالا وارد می‌شود ناشی از فقدان اشراف کافی کارشناسان ذی‌ربط است، لذا صرف نظر از موضوع ممنوعه، پیشنهاد منتقدان قانون مبنی بر توقف اجرای قانون بدعتی ناموجه بوده و بر مجریان قانون لازم است تا زمینه‌ی اجرای مطلوب آن را از طریق پیش‌بینی و تصویب آیین‌نامه‌های کارشناسی شده - که براساس آنها بسیاری از ایرادات مطرح شده رفع خواهد شد - فراهم کنند. نه با بیان ایرادات غیرکارشناسی شده، خواستار توقف اجرای قانونی شوند که به جرأت می‌توان ادعا کرد تجربه‌ی ۸۰ سال از زمان تصویب این قانون، مجازات مرتکبین قاچاق را با خود به همراه داشته و سعی کرده‌است محاسن قوانین پیشین را تقویت و معایب آن را بر طرف کند.

پیشنهادهات

پیشنهاد می‌شود برای نظارت بر حسن اجرای قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، کارگروه‌هایی تخصصی تدارک دیده و از حالت سنتی خارج شود.

پیش‌بینی و تصویب آیین‌نامه‌های کارشناسی شده که براساس آنها بسیاری از ایرادات طرح شده، رفع شود.

بر مجریان قانون لازم است تا زمینه‌ی اجرای مطلوب آن را از طریق تدابیر تخصصی فراهم کنند.

- پیش‌بینی و برنامه‌های نظارتی قانونی در جهت افزایش کیفیت تولیدات داخلی.

- ایفای نقش فعال‌تر قوه‌ی قضائیه در اجرای قانون پیشگیری از وقوع جرم کشور (مصوب ۹۴) و اتخاذ رهیافت پیشگیرانه (به استناد اصل ۱۷۶ قانون اساسی) از طریق پیش‌بینی مخاطرات و آسیب‌های قبل از وقوع و ورود مقتدرانه و اجرایی برای رفع معضل.

- بهره‌مندی بیشتر از فناوری اطلاعات در جهت مکانیزه کردن ثبت مالکیت و اجرای قانون کاداستر.

- الزام دستگاه‌های اجرایی به ویژه (بانک مرکزی، بورس اوراق بهادار، امور مالیاتی و گمرک) برای اشتراک‌گذاری بانک‌های اطلاعاتی در پرتو تحقق دولت الکترونیک و پرهیز از حساست اطلاعاتی.

- فراهم کردن مقدمات اعطای مصونیت لازم به اشخاص یا سازمان‌های مردم‌نهادی که گزارش‌دهنده‌ی فساد هستند.

- تقویت عزم و اراده برای آموزش تخصصی قاضیان در زمینه‌ی علوم اقتصادی، بازرگانی و مالی به صورت مستمر.

- فراهم کردن بستر برای بهره‌مندی بنگاه‌های اقتصادی درگیر با پرونده‌های قضایی از مشاوره‌های حقوقی کم هزینه.

- دولت نیز باید اقداماتی در جهت حمایت از تولیدکنندگان انجام دهد که در زیر به تعدادی از آنها اشاره می‌شود:
- اعطای تسهیلات ارزان قیمت به شرکت‌های تولیدی بخش خصوصی با شرایط برابر.
- حمایت جدی دولت، از ارتقای فن‌آوری واحدهای تولیدی با تسهیلات ارزان قیمت به ویژه در زمان هدفمندی یارانه‌ها.
- ایجاد بازار رقابتی و رقابت در مناقصه‌های طرح‌های دولتی با شرایط برابر.
- اجرای دقیق اصل ۴۴ قانون اساسی و کوچک کردن دولت و سپردن عرصه‌ی اقتصاد کشور به بخش خصوصی واقعی و خود مردم.

منابع و مأخذ

- آقایی بجستانی، فاطمه و مرادی حقیقی، محمود (۱۳۹۱)، «حمایت از تولید ملی و پیشگیری از قاچاق کالا»، فصلنامه‌ی دانش انتظامی سمنان، سال دوم، شماره‌ی ۶: ۸۶-۶۸.
- بیرامی، موسی (۱۳۸۹)، «بررسی قاچاق کالا، علل، پیامدها و راهکارها در استان کردستان»، مجموعه مقالات و سخنرانی‌های همایش قاچاق کالا، دفتر تحقیقات کاربردی نیروی انتظامی استان کردستان.
- توفیقی، حمید و محرابیان، آزاده (۱۳۸۱)، «بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای واردات کالاهای مصرفی، سرمایه‌ای و واسطه‌ای»، فصلنامه‌ی پژوهش‌های اقتصادی ایران، دوره‌ی چهارم، شماره‌ی ۱۳: ۷۴-۵۷.
- توکلی، کیاندخت (۱۳۹۱)، «آسیب‌شناسی قاچاق کالا و ارزش در ایران»، تهران: فارابی.
- دودانگه، محمود (۱۳۸۷)، «ساماندهی نظام توزیع کالا در طرح تحول اقتصاد»، مجله‌ی اقتصاد پنهان، شماره‌ی ۳.
- ساسان، عبدالحسین (۱۳۸۸)، «آغاز اصلاح الگوی مصرف از تولید»، ماهنامه‌ی اقتصاد خانواده، شماره‌ی ۲۵: ۸-۹.
- ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (۱۳۹۵)، «افق ده ساله مبارزه با قاچاق کالا و ارز کشور»، تهران: پرسمان.
- سیاره، جعفر؛ ته‌مک، حمیدرضا؛ منصوری‌رودی، محمود و ایرانشاهی، سبجان (۱۳۹۳)، «امکان‌سنجی تبدیل بندرعباس به بندر آزاد تجاری - صنعتی»، فصلنامه‌ی اقیانوس‌شناسی، سال پنجم، شماره‌ی ۲۰: ۱۳۵-۱۲۳.
- شریعت، جمشید و عیوضخانی، علیرضا (۱۳۸۷)، «قاچاق دریایی و راهکارهای مقابله با آن»، سومین همایش بررسی پدیده‌ی قاچاق کالا، تهران: مجلس.
- شمس‌ناتری، ابراهیم و مصطفی‌زاده، لیلا (۱۳۹۴)، «بررسی موانع مبارزه با قاچاق کالا در مرز بازرگان»، پایگاه تخصصی نشر مقالات حقوق.
- صبوری‌پور، مهدی و صفائی، حامد (۱۳۹۳)، «پیشگیری وضعی از قاچاق کالا در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲»، مجله‌ی حقوقی دادگستری، سال هشتم، شماره‌ی ۹۳: ۱۸۹-۱۶۳.
- صفاری، علی (۱۳۹۰)، «مبانی نظری پیشگیری از وقوع جرم»، چاپ دوم، تهران: تحقیقات حقوقی.

طالبیان، حسین و الیاسوند، امین (۱۳۹۳)، «نقش پیگیری وضعی در کاهش قاچاق کالا و ارز»، کارگاه، سال هشتم، شماره ۲۹: ۶۹-۵۱.

کهنه‌پوشی، سیدهدای و شایان، حمید (۱۳۹۱)، «بررسی تأثیرات اقتصادی قاچاق کالا بر شهرهای مرزی مطالعه موردی: شهر مریوان»، نشریه‌ی تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال سیزدهم، شماره ۲۹: ۷۳-۵۱.

محسنی، حسن (۱۳۸۹)، «پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی پدیده قاچاق»، مجموعه مقالات اولین جشنواره‌ی فراخوان مقالات اقتصاد سالم، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز.

نبرشوند، محمد (۱۳۹۵)، «بررسی راهکارهای تقویت کالاهای داخلی در راستای اقتصاد مقاومتی»، پژوهش‌نامه‌ی کشاورزی و منابع طبیعی، دوره‌ی پنجم، شماره ۱۹: ۸۸-۷۶.

نوری، جعفر (۱۳۸۲)، «گسترش قاچاق در بستر نابسامانی و سیاست جنایی مقابله با آن»، مجله‌ی الهیات و حقوق، شماره ۹ و ۱۰: ۱۷۴-۱۴۹.

Challenges for supporting domestic products highlighted by smuggling precaution in Bandar Abbas

M. Jamshidiy¹
S. N. Zamani²

Abstract

One of the important issues in an economic warfare is the attention to domestic products. To support the country's development and economic growth, governments often adopt supportive policies to support the domestic industries, especially the new ones. While smuggling goods and entering similar foreign products makes it difficult for the domestic market to compete, it has even led to the closure and downturn of industrial activities. In this paper, the documentary-descriptive method has been used to assess the challenges of supporting domestic products with an emphasis on smuggling prevention. In the end, it was concluded that since ancient times a special position has been taken in Iran's criminal-legislative policy towards confronting smuggling. But inadequacy and harmfulness of crackdown on goods and currency smugglers led the legislator to adopt preventive measures. In this regard, Chapter II of the Anti-Smuggling Goods and Currency Act has been allocated to prevent crime. But the implementation of these measures has been accompanied by various challenges that have been mentioned in this study.

Keywords: Domestic Products, Smuggling goods, Smuggling Precaution.

1. Judicial Deputy, Department of Justice, Hormozgan province, Bandar Abbas.
2. Department of Justice, Hormozgan province, Bandar Abbas.